

Максимчук Вячеслав Володимирович,
*директор Головинського вищого професійного училища
нерудних технологій Житомирської області, аспірант
кафедри державної служби післядипломної
педагогічної освіти ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»*

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА В УПРАВЛІННІ НИМИ

Анотація. У статті розглянуто питання необхідності впровадження інновацій в управлінський та навчально-виробничий процес закладів професійної освіти. Особлива увага приділяється сучасному стану інноваційної діяльності та провадженню сучасних педагогічних і виробничих технологій, інноваційних підходів до управління та розвитку закладів професійної освіти України.

Ключові слова: професійна освіта, інновації, управлінські інновації, інноваційна діяльність, інноваційні технології, розвиток, управління.

Максимчук Вячеслав Владимирович

РОЛЬ ИННОВАЦИЙ В РАЗВИТИИ ЗАВЕДЕНИЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И В УПРАВЛЕНИИ ИМИ

Аннотация. В статье рассматривается вопрос необходимости внедрения инноваций в управленческий и учебно-производственный процесс заведений профессионального образования. Особое внимание уделяется современному состоянию инновационной деятельности и внедрению современных педагогических и производственных технологий, инновационных подходов к управлению и развитию заведений профессионального образования Украины.

Ключевые слова: профессиональное образование, инновации, управленческие инновации, инновационная деятельность, инновационные технологии, развитие, управление.

Viacheslav Maksymchuk

CURRENT ROLE OF INNOVATIONS IN DEVELOPMENT AND MANAGEMENT VOCATIONAL EDUCATION

Abstract. The article discusses the need for innovation in management and teaching and manufacturing process of vocational education. Particular attention is paid to the current state of innovation and realization of modern teaching and production technologies, innovative approaches to the management and development of vocational education in Ukraine.

Keywords: professional education, innovation, management innovation, innovation, technology innovation, development, management.

Постановка проблеми

Цілком очевидно, що професійна освіта є комплексом організаційно-управлінських і педагогічних заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і компетенціями в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури.

Загалом, можна стверджувати, що з урахуванням стрімкого розвитку науки, техніки і виробництва, зростання соціальних та інтелектуальних запитів особистості, суспільства і держави в освітніх послугах будь-який заклад професійної освіти повинен працювати в режимі постійного випереджувального розвитку професійної підготовки, максимально втілювати в життя освітні, виробничо-технологічні й управлінські інновації.

Випереджувальний характер професійної підготовки; неперервність; фундаменталізація; інтеграція професійної освіти, науки і виробництва; рівний доступ до здобуття якісної професійної освіти різними категоріями населення; регіоналізація; міждисциплінарність, поєднання загальноосвітньої і професійної підготовки; стандартизація, єдність професійного навчання і виховання, екологізація, варіативність, індивідуалізація та диференціація – саме ці основні принципи професійної освіти набувають актуальності в управлінні розвитком закладу професійної освіти в умовах модернізації освітньої галузі.

Закономірно, що закладам професійної освіти нагально потрібне впровадження управлінських інновацій, інноваційних методів навчання та взаємодії із зовнішнім середовищем, що, зі свого боку, переводить їх до розряду відкритих комунікаційних систем.

Європейські вимоги до рівня професійного розвитку виробничого персоналу, його компетентностей, професійного вдосконалення є актуальними. Утім, проектування розвитку системи професійної освіти має здійснюватися на основі діалектичної єдності цінностей європейського суспільства та національної самоідентифікації.

Система професійної освіти є органічною складовою державної освітньої системи. Віддзеркалюючи соціально-економічні запити в ситуації перманентних змін у суспільстві, інтеграції в європейський і світовий освітній простір, інтенсивного зростання високотехнологічних комунікацій і виробництв, вона перебуває у стані постійного пошуку шляхів актуального, прогнозованого, випереджувального реагування на виклики часу. Це вимагає відповідного програмно-цільового забезпечення ефективності й результату окресленого пошуку, створення освітнього середовища, що, задовольняючи запити в якісній професійній освіті, водночас інтегруватиметься в єдиний світовий освітній простір, відповідатиме міжнародним критеріям освіти. З огляду на це, важливим є виховання молоді інноваційного типу мислення та культури, проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави. Якісна професійна освіта стає необхідною умовою забезпечення

сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації всіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості.

Запровадження професійних та державних освітніх стандартів нового покоління ставить перед професійною освітою нові масштабні завдання, пов'язані з необхідністю застосування в навчальному середовищі управлінських та педагогічних інновацій, нових освітніх програм, розроблення компетентнісної моделі випускника, орієнтованих саме на сучасні запити роботодавців щодо конкурентоспроможності професійної освіти, що вимагає інноваційних підходів до управління та розвитку закладів професійної освіти України.

Актуальність проблеми дослідження визначається запитом сучасного українського суспільства в умовах нових викликів у соціальному просторі, трансформаційних процесів та формування управлінських інноваційних стратегій педагогічної практики, адже професійна освіта є потужним чинником технічного розвитку, соціально-економічного і культурного прогресу, а розвиток економіки України залежить від кваліфікованого і конкурентоспроможного виробничого персоналу, підготовка якого здійснюється в системі професійної освіти. Інноваційний розвиток – необхідна умова забезпечення конкурентоздатного працівника в Україні.

Ринок праці визначає потребу у кваліфікованих фахівцях з високим рівнем компетенції. Відповідно до цього необхідно удосконалювати і формувати новий зміст освіти, фактично визначати алгоритм інноваційного стилю управлінської діяльності. Крім того, у сучасному швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень професійної освіти значною мірою залежатиме від формування та результативності запровадження управлінських інноваційних стратегій та технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, що розвивають діяльнісний підхід до навчання.

Водночас традиційним методам і структурам управління, що використовуються у професійній освіті, не вистачає адаптивності у сучасних швидкоплинних умовах, унаслідок чого управлінські рішення ухвалюються не кваліфіковано, ситуативно, із запізненням, можуть суперечити одне одному.

Аналіз основних досліджень та публікацій

Проблеми інноваційної діяльності, інноваційних педагогічних та управлінських технологій перебувають у центрі уваги багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Серед них К. Ангеловські¹, О. Арламов, Р. Бакмен, В. Буковіц, М. Власова, А. Гапоненко, Н. Гибало, Ф. Гоноболін,

¹ Ангеловски К. Учителя и инновации : книга для учителя / К. Ангеловски ; пер. с македон. — М. : Просвещение, 1991. — 159 с.

Н. Діденко, І. Дичківська, П. Дракер, В. Загвязинський, І. Зязюн, В. Кремень⁴, Н. Кузьміна, В. Луговий, Т. Лукіна, Ф. Махлуп, Е. Менсфілд, Н. Мончев, А. Неймер, Ф. Ніксон, Н. Нижник, Н. Ничкало, А. Ніколс, В. Олійник⁶, І. Перлак, В. Пікельна, А. Підласий⁷, С. Поляков⁸, М. Поташник, Н. Протасова, В. Радкевич, Е. Роджерс, Р. Руглес, З. Румянцева, Л. Сергеева, С. Сисоєва, Д. Скірме, В. Смирнова, В. Супрун¹¹, Т. Стюарт, Б. Твіст, Р. Уільямс, У. Уолкер, Р. Фостер, Ф. Хайєк, А. Хуторской¹², В. Хартман, Й. Шумпетер, О. Щербак та ін.

Водночас суспільна потреба спонукає науковців та фахівців до формування управлінських інноваційних стратегій, пошуку нових педагогічних ідей і технологій, їх поширення і запровадження.

Мета статті – на основі проведеного теоретичного аналізу і практичного досвіду керівництва Головинським вищим професійним училищем нерудних технологій (ГВПУ НТ) обґрунтувати важливе значення нових освітніх технологій, інновацій у процесі розвитку й управління закладом професійної освіти та особливості їх запровадження у навчально-виробничий процес у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу

Як свідчать проведені нами дослідження, сьогодні у вітчизняній професійній освіті здійснюються системні реформи, спрямовані на досягнення високих європейських стандартів якості, запровадження у навчально-виробничий процес сучасних педагогічних та інформаційних технологій, формування у молодого покоління професійних компетенцій та вміння працювати в умовах сучасного ринку праці.

Міністерством освіти і науки України розроблено, урядом схвалено й надіслано до Верховної Ради України проект Закону України «Про професійну освіту», яким передбачено визначити правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи професійної освіти, забезпечення потреб ринку праці у кваліфікованих кадрах. Зокрема серед них: розширити автономію професійних навчальних закладів; створити нові типи навчальних закладів, такі, як регіональний центр професійної освіти, професійний коледж,

⁴ Кремень В. Г. Філософсько-освітня діяльність: інноваційні аспекти / В. Г. Кремень // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи: зб. наук. пр.; за ред. В. Кременя та Т. Левовицького. — Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. — С. 10–26.

⁶ Олійник В. В. Теоретичні та методичні засади розвитку системи підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти на основі дистанційних технологій: навч. посіб. / В. В. Олійник; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». — Київ, 2010. — 268 с.

⁷ Підласий А. І. Педагогічні інновації / А. І. Підласий // Рідна школа. — 1998. — № 12. — С. 3.

⁸ Поляков С. Д. Педагогическая инноватика: от идеи до практики / С. Д. Поляков. — М.: Педагогический поиск, 2007. — 167 с.

¹¹ Супрун В. В. Теоретичні та практичні аспекти регулювання професійної освіти в Україні / В. В. Супрун // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. В. В. Олійник; редкол. О. Л. Ануфрієва [та ін.]. — Київ: АТОПОЛ ГРУП. — 2016. — Вип. 2(31). — С. 108–123. — (Серія «Управління та адміністрування»).

¹² Хуторской А. В. Педагогическая инноватика: методология, теория, практика: науч. изд. / А. В. Хуторской. — М.: Изд-во УНЦ ДО, 2005. — 222 с.

професійний ліцей, центр професійної підготовки (дасть змогу переформатувати наявні вузькопрофільні професійно-технічні навчальні заклади в багатопрофільні професійні навчальні заклади, що допоможе підвищити гнучкість закладу щодо підготовки кадрів відповідно до тенденцій на ринку праці); розширити можливості державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти, що передбачає утворення та спільне фінансування баз професійно-практичної підготовки, інноваційних підприємств та запровадження спільних програм фінансування підготовки кадрів; створити незалежні установи оцінювання та забезпечення якості професійної освіти; забезпечити умови для участі роботодавців у сфері професійної освіти; утворити в кожному регіоні раду стейкхолдерів професійної освіти, як координаційний орган з питань визначення та впровадження політики в галузі професійної освіти⁹.

Спільно з роботодавцями впроваджуються інноваційні технології навчання, нові сучасні професії, створюються умови для більшої мобільності випускників на ринку праці. Співпраця професійних навчальних закладів із соціальними партнерами втілюється у створенні сучасних навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням, які концентрують найсучасніші досягнення виробничих та педагогічних технологій для впровадження їх у процес підготовки кадрів.

Водночас скорочення мережі та контингенту осіб, що здобувають професійну освіту, повільне оновлення переліку напрямів професійної підготовки, зменшення обсягів замовлення на підготовку кадрів та фінансування професійної освіти, а також якість професійної підготовки кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів в Україні, яка не повною мірою відповідає вимогам сучасного ринку праці, – усе це ускладнює розвиток галузі й потребує суттєвих змін у системі управління професійною освітою у більш широкому спектрі дій, оскільки охоплює зацікавлені сторони всього суспільства і потребує розподілу повноважень між центральним, регіональним та місцевим рівнями¹⁰.

Досвід високорозвинених країн Європейського Союзу та США свідчить про значні результати в напрямі розширення публічного адміністрування, що передбачає лібералізацію державної влади, базується на демократичних засадах і має на увазі партисипативну, партнерську взаємодію між владними структурами на всіх рівнях управління¹³. У вітчизняній науці розглядають публічне адміністрування і з позицій відмови від владної вертикалі, і як бізнес-процес, і через призму морально-етичних аспектів та духовності, тобто з урахуванням національної архетипіки.

⁹ Проект Закону України «Про професійну освіту», № 3231 від 06.10.2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56697

¹⁰ Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення : матеріали парлам. слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 р. // Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. — Київ : Парлам. вид-во, 2016. — 320 с. — (Серія «Парламентські слухання»).

¹³ Pollitt C. Public Management Reform: A Comparative Analysis / C. Pollitt, G. Bouckaert. — Oxford : University Press, 2004. — 240 p.

Між тим, на нашу думку, сьогодні ще зарано говорити про готовність української системи органів публічного управління до управління професійною освітою на якісно новому рівні, адже ще чимало треба зробити на національному, регіональному та місцевому рівнях для відродження громад і законодавчого забезпечення їх діяльності, посилення їх впливу на розвиток професійної освіти і навчання в конкретній області, районі, місті, селищі, селі.

Неможливо також відмовитися від владної вертикалі в сучасному українському суспільстві, яке, перебуваючи під впливом трансформаційних процесів, відзначається істотною диференціацією, хаотичністю і низьким рівнем суспільної самосвідомості та самоконтролю. До цього слід додати також недосконалість законодавчої бази та низький рівень виконання чинного законодавства.

Однак в умовах економічної нестабільності перехід закладів професійної освіти у комунальну власність можливий лише за умови збереження державних субвенцій на їх утримання і розвиток. Має передбачатися також фінансування закладів професійної освіти із бюджетів різних рівнів і джерел. Водночас затвердження державного бюджету має відбуватися лише після ухвалення остаточних рішень щодо змін до Конституції, Податкового, Бюджетного кодексів та іншого законодавства з метою забезпечення узгодженості відповідних правових норм, дотримання збалансованості зведеного бюджету і всіх показників. І тільки у разі забезпечення вищезазначених умов можна буде визначати порядок фінансування тих чи інших навчальних закладів професійної освіти України.

У нових соціально-економічних умовах модернізація професійної освіти потребує вдосконалення організаційної структури, науково-методичного супроводу, урахування прогресивних ідей зарубіжного досвіду професійної освіти і навчання, запровадження інноваційних технологій і методик навчання, розроблення і впровадження сучасних моделей управління та фінансування, розвитку співпраці з соціальними партнерами та виробництвом.

Цілком очевидним є створення державних стандартів на засадах компетентнісного підходу, підвищення престижності професійної освіти в суспільстві, удосконалення системи професійної орієнтації молоді на робітничі професії, визначення основних напрямів державних і регіональних програм популяризації професійної освіти, організації діяльності профорієнтаційних служб і центрів професійної кар'єри, поліпшення матеріально-технічного, навчально-методичного й інформаційного забезпечення, підвищення якості педагогічного персоналу¹.

Інновації в освіті — це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, унаслідок чого підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно

¹ Ангеловски К. Учителя и инновации : книга для учителя / К. Ангеловски ; пер. с македон. — М. : Просвещение, 1991. — 159 с.

іншого стану. Інновація має багатомірне значення, оскільки складається з двох форм: власне, ідеї та процесу її практичної реалізації³.

Наголосимо, що провадження інновацій у сферу професійної освіти – доволі складний процес, який передбачає поступове оновлення і вдосконалення змісту, методів, засобів, освітніх технологій, що, безумовно, впливає на якість педагогічного процесу.

Інновація у контексті педагогічного процесу означає введення нового в цілі, зміст, методи та форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності педагога й учня. Педагогічна інновація – нововведення в педагогічну діяльність, зміни у змісті та технології навчання і виховання, що мають на меті підвищення їх ефективності^{2; 7}. Педагогічні інновації можуть здійснюватися як за рахунок власних ресурсів освітньої системи (інтенсивний шлях розвитку), так і за рахунок залучення додаткових потужностей (інвестицій), тобто нових засобів, обладнання, технологій, капітальних вкладень тощо (екстенсивний шлях розвитку).

Отже, інноваційний процес полягає у формуванні та розвитку змісту й організації нового. Загалом, під інноваційним процесом розуміється комплексна діяльність зі створення (народження, розроблення), освоєння, використання і поширення нововведень. Діяльність, яка забезпечує перетворення ідей на нововведення, формуючи при цьому систему управління цим процесом, може бути визначена як інноваційна діяльність. В умовах освітніх реформ особливого значення у професійній освіті набуває саме інноваційна діяльність, спрямована на провадження різних педагогічних нововведень, які, зі свого боку, охоплюють усі аспекти дидактичного процесу: форми його організації, зміст і технології навчання, навчально-пізнавальну діяльність.

Зрозуміло, що проблеми навчання і виховання, розвитку учнівської молоді можуть бути успішно вирішені тільки за умови постійного вдосконалення системи освіти, на основі наукових принципів, досягнень педагогічної науки і практики, високого рівня професіоналізму педагогів, підвищення їхньої кваліфікації, модифікації сучасних підходів до організації педагогічного процесу³.

Для підготовки кваліфікованих кадрів педколектив ГВПУ НТ відмовився від застарілих форм і методів навчання, орієнтуючись на систему навчання, адаптовану до сучасних потреб економіки й соціально-економічного розвитку регіонального ринку праці. Більшість викладачів вирізняється яскраво вираженим прагненням до новаторства та впровадження освітніх нововведень як інновації, що поліпшує перебіг і результати навчально-виробничого процесу. Однак зазначимо, що, оскільки інновація – це новоутворення, нововведення, а

³ Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті / О. А. Дубасенюк // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики : зб. наук.-метод. пр. ; за заг. ред. О. А. Дубасенюк. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. — С. 13 ; 17.

² Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник / І. М. Дичківська. — 2-ге вид., допов. — Київ : Академвидав, 2012. — 352 с.

⁷ Підласий А. І. Педагогічні інновації / А. І. Підласий // Рідна школа. — 1998. — № 12. — С. 3.

освітніми інноваціями є вперше створені, удосконалені або застосовані освітні, виховні, управлінські системи, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності, то інноваційною освітньою діяльністю ГВПУ НТ є розроблення, поширення та застосування освітніх інновацій. Тобто до інноваційних освітніх технологій навчання у ГВПУ НТ належать:

- *інтерактивні технології організації навчальної діяльності*. При цьому цілісну систему навчальної діяльності учнів на уроках становлять фронтальна, індивідуальна та групова діяльність. Вони пронизують увесь навчальний процес. Стосунки між педагогами й учнями ГВПУ НТ набувають характеру співпраці та спільної діяльності;

- *технології проектного навчання*, такі, як розроблення та реалізація ініціатив щодо зміни якості професійної освіти самими учасниками освітнього процесу, передусім, педагогами. Яскравий приклад цієї технології — понад 20 проектів 2016–2017 років. Цілком очевидним є те, що при цьому виконується низка дидактичних, виховних і розвивальних завдань, забезпечуються такі умови під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня;

- *комп'ютерні технології*. Загалом, можна стверджувати, що ще одним елементом цієї технології є «Intel – навчання для майбутнього», до якої залучено майже 85% працівників колективу. Повністю комп'ютеризовано усі навчальні кабінети, створено сучасну комп'ютерну мережу, працює електронна пошта. Училище підключено до глобальної мережі Інтернету, що дає можливість 90% викладачам використовувати в навчальному процесі сучасні інформаційні технології. Ефективно працює новий веб-сайт.

Водночас зазначимо, що входження професійної освіти України в єдиний інформаційний простір відбувається системно й цілеспрямовано шляхом підключення до мережі Інтернету, розроблення веб-сайтів навчальних закладів, створення електронного інформаційного ресурсу та впровадження у навчальний процес комп'ютерно-орієнтованих технологій. Вагомим чинником щодо якісного супроводу змісту професійної освіти є забезпечення навчально-комп'ютерними комплексами та відповідним програмним забезпеченням.

Практика свідчить, що загалом в Україні до мережі Інтернету вже підключено 99% професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ). Разом з підключенням до мережі Інтернету створюються локальні мережі, які об'єднують зазвичай навчальний клас, лабораторію, комп'ютер директора, заступників, старшого майстра, методиста тощо. Для забезпечення рівного доступу до освіти, організації навчання в позаурочний час у гуртожитках навчальних закладів створюються учнівські робочі місця, також з підключенням до мережі Інтернету. Встановлено, що у 2015/2016 навчальному році цей показник становив 88%. Стовідсотково підключено до Інтернету гуртожитки ПТНЗ восьми регіонів: Вінницької, Дніпропетровської, Закарпатської, Рівненської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької областей та міста Києва (рис. 1).

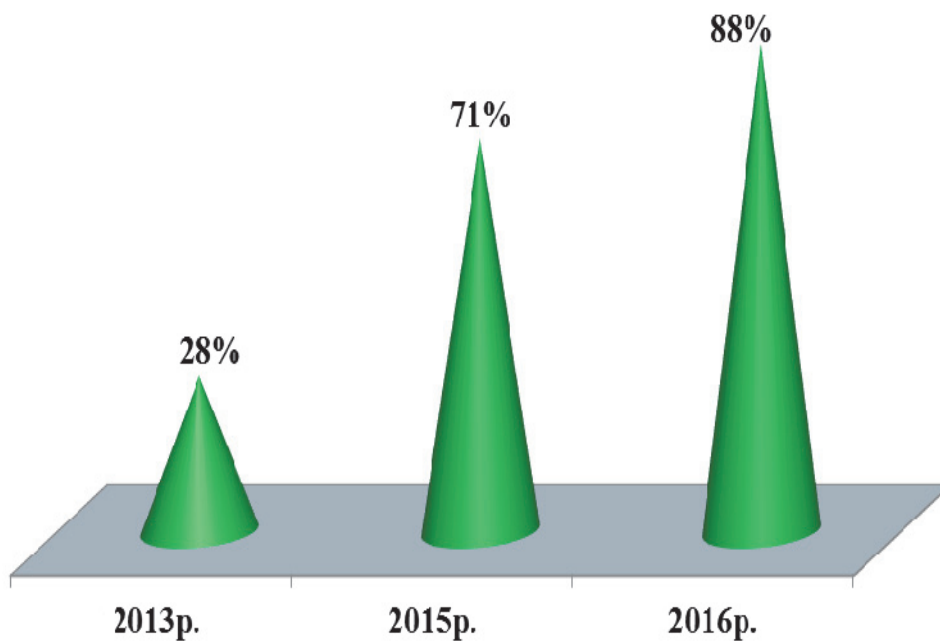

Рис. 1. Динаміка забезпечення гуртожитків ПТНЗ доступом до Інтернету

Позитивна динаміка спостерігається й щодо створення веб-сайтів. Так, у 2011/2012 навчальному році тільки 60% навчальних закладів мали власні веб-сайти. Упродовж наступних трьох років кількість веб-сайтів ПТНЗ досягла 92%. Акцентуємо увагу на те, що у Дніпропетровській, Хмельницькій, Харківській, Чернівецькій областях та м. Києві кожний ПТНЗ має власний веб-сайт (рис. 2).

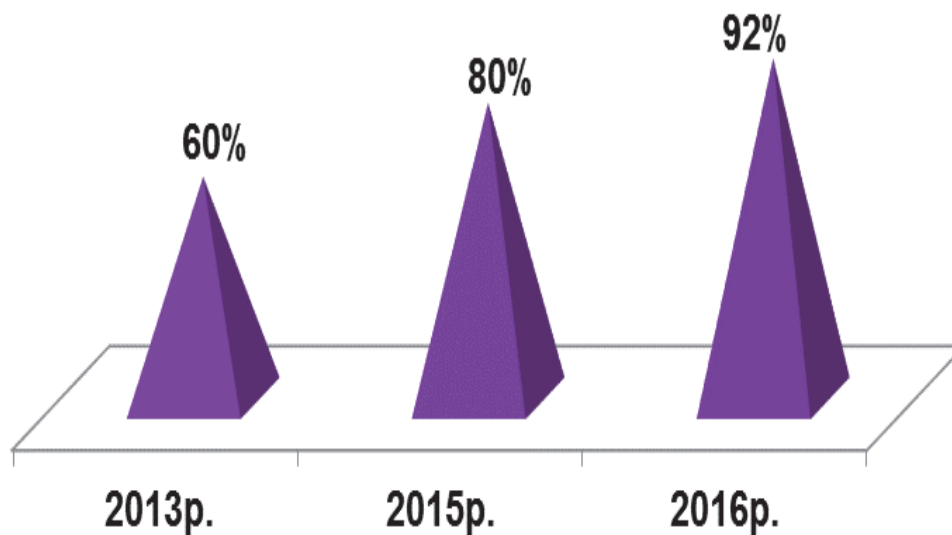

Рис. 2. Динаміка створення веб-сайтів ПТНЗ

Отже, застосування комп'ютерних технологій у навчальному середовищі сприяє реалізації педагогічних цілей розвитку особистості учня, підготовки його до самостійної продуктивної професійної діяльності, реалізації соціального замовлення, обумовленого потребами сучасного суспільства, інтенсифікації навчального середовища.

Безумовно, заслуговує на увагу факт застосування в ГВПУ НТ інноваційної системи виховної роботи, цілі і завдання якої визначаються на підставі комплексної психолого-педагогічної діагностики, що допомагає максимально виявити проблеми та потенційні можливості кожного учня, зробити прогноз подальшого їх розвитку й обрати ефективні шляхи, форми й методи впливу на особистісний розвиток учня. Упровадження цієї інновації створює єдину систему навчального середовища, що об'єднує діяльність класних керівників, викладачів, майстрів виробничого навчання, практичного психолога, соціального педагога, адміністрації та батьків, сприяє формуванню в учнів таких важливих психологічних рис, як адекватне самооцінювання, здатність до співчуття, повага до поглядів іншої людини тощо.

Створена в ГВПУ НТ на засадах особистісно-розвивального підходу система роботи, яка спрямована на соціалізацію учнів з урахуванням розвитку потенційних можливостей кожної особистості учасника навчально-виробничого процесу, спонукала до окреслення перспективних завдань розвитку, затверджених у Концепції діяльності до 2020 року, зокрема інноваційного.

У процесі підвищення своєї конкурентоздатності заклад професійної освіти із закритої системи перетворюється на більш складну відкриту систему. При цьому виникає необхідність як у формуванні якісного складу педколективу, здатного здійснювати інноваційну діяльність, так і в застосуванні ефективних способів регулювання процесу розроблення і впровадження педагогічних та управлінських інновацій у навчальний процес. Оволодіння новими технологіями навчання й виховання вимагає внутрішньої готовності викладача до серйозної діяльності щодо перетворення, насамперед, самого себе.

Водночас завдання директора закладу професійної освіти полягає в тому, щоб забезпечити необхідні умови інноваційної діяльності, створити ділову атмосферу, що сприяє максимальній її реалізації, використовуючи сучасні економічні, психологічні, діагностичні, інформаційно-комунікаційні технології, що формують умови для оперативного ухвалення ефективних управлінських рішень, пошуку нових технологій для поліпшення підготовки кадрів.

В умовах децентралізації директор закладу наражається на певні труднощі в роботі: змінюються та розширюються його функції, ускладнюється їх роль. Тому усвідомлення цих процесів та адаптації до них вимагає терпіння і часу, а також змін у діяльності керівника, який має бути професійно компетентним фахівцем у галузі управління.

Високого рівня професійної майстерності та творчого підходу директор може досягти лише за умов, якщо в нього виникає й реалізується потреба в

професійному саморозвиткові, самовдосконаленні, а також якщо він виявляє мотиваційно-ціннісне ставлення до себе як до суб'єкта організаційно-педагогічної діяльності.

Передусім, для формування готовності директора закладу професійної освіти до використання інноваційних управлінських технологій необхідним є створення позитивної мотивації до цього виду діяльності.

Загалом, можна стверджувати, що серед основних складових мотивації є такі: ступінь усвідомлення ціннісних аспектів управління та особливостей його практичного застосування; значущість інновацій в управлінській діяльності; ставлення учнів до навчального процесу з використанням інноваційних технологій, результатом якого буде сформованість готовності директора до управління професійним навчальним закладом; бажання удосконалити професійну компетентність за допомогою інноваційних технологій⁵.

В умовах модернізації національної системи освіти постає проблема підвищення кваліфікації не тільки директора, а й усіх працівників освіти. Вона зумовлена потребою в зростанні рівня професійної культури педагогічних працівників як високоосвічених, компетентних особистостей, здатних до роботи в умовах конкуренції, підприємництва і ринкових відносин. У цьому контексті необхідними характеристиками педагога є: професійна компетентність на рівні європейських і світових стандартів, мобільність; конкурентоспроможність; творчість і відповідальність; гнучке, незалежне і критичне мислення; володіння іноземними мовами та новими інформаційними технологіями; здатність до діяльності в умовах невизначеності та змін; орієнтованість на ефективну самоосвіту; самовдосконалення впродовж життя⁶.

Одним із головних завдань навчального закладу є створення системи роботи, тобто системи взаємозалежних дій та заходів, спрямованих на всебічне підвищення кваліфікації професійної майстерності кожного педагога, на розвиток і підвищення творчого потенціалу педагогічного колективу в цілому.

З метою досягнення високих результатів роботи адміністрація навчального закладу повинна створювати в колективі необхідні умови для саморозвитку та реалізації творчого потенціалу педагогів. Стосунки між адміністрацією і підлеглими повинні будуватися на демократичних засадах, має стимулюватися творчість педагогів, мають створюватися умови і надаватися всі можливості для їхньої успішної атестації. Це можна втілити в життя за допомогою чотирьох аспектів: управлінського, педагогічного, дидактичного, методичного.

Управлінський аспект: адміністрація здійснює керівництво навчальним закладом, вивчає соціальне оточення, освітні потреби дітей та їхніх батьків,

⁵ Максимчук В. В. Інноваційні підходи до професійного розвитку керівників освітніх закладів / В. В. Максимчук // Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 жовт. 2016 р.) ; за заг. ред. В. В. Олійника. — Київ : ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2016. — С. 410.

⁶ Олійник В. В. Теоретичні та методичні засади розвитку системи підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти на основі дистанційних технологій : навч. посіб. / В. В. Олійник ; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». — Київ, 2010. — 268 с.

робить проблемний аналіз стану роботи педагогічного колективу, здійснює річне планування, контрольну діяльність, кадрове, матеріально-технічне, науково-методичне, інформаційне забезпечення.

Педагогічний аспект: адміністрація здійснює керівництво педагогічною системою. Головним у цьому аспекті є створення умов для особистості, що забезпечують соціалізацію, створення гуманізованої моделі навчального закладу.

Дидактичний аспект: адміністрація організує освітній процес, визначає його структуру, зміст, організацію, проектує різномірне навчання.

Методичний аспект: адміністрація організує роботу з підвищення професійної компетентності педагогів.

Значну роль у професійному зростанні, науково-експериментальній діяльності кожного педагога відіграє організація самоосвітньої діяльності: робота з індивідуальної науково-методичної проблемної теми; опрацювання літературних джерел; виступи на засіданнях методичних об'єднань, творчих груп тощо училищного, районного, обласного рівнів; презентація досвіду роботи; звіти (наукові, творчі) про самоосвітню діяльність; узагальнення результатів у формі звітів, буклетів, публікацій, авторських посібників, виставок тощо. Оскільки педагог є рушійною силою освітянських реформ у системі професійної освіти, то пріоритетним завданням кожного навчального закладу є визначення необхідності організації процесу підвищення компетентності, а саме: виявлення здібностей, можливостей шляхом проведення анкетувань, тестувань, діагностики педагогічного колективу, проектної діяльності та позакласної роботи; проведення майстер-класів, на яких проходить упровадження інноваційних технологій, створення школи педагогічної майстерності; створення комфортних умов для підвищення особистого статусу кожного суб'єкта навчально-виховного процесу шляхом складання зручного розкладу навчальних занять, підбору оптимального навантаження; створення психологічного мікроклімату у колективі навчального закладу; інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу, формування бази для створення єдиного інформаційного освітнього простору. Водночас це стосується й удосконалення технічного оснащення, і розвитку інформаційної культури педагогічних кадрів.

Насамперед, результативність та інноваційність навчальної і професійної діяльності директора та педагогічних кадрів підпорядкованого йому навчального закладу підвищуватиметься, якщо керівник добровільно ставитиме завдання, розроблятиме плани щодо їх реалізації та братиме на себе відповідальність за їх досягнення.

Водночас інновації в освіті пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Отже, характерною ознакою сучасної педагогіки є інноваційність –

здатність до оновлення, відкритість новому³.

Однак, незважаючи на очевидну необхідність інноваційних процесів, існує ряд причин, які перешкоджають їх упровадженню в навчальне середовище, і це, безумовно, певною мірою гальмує як розвиток педагогіки в цілому, так і професійної освіти зокрема. Це, зокрема, консерватизм певної частини педагогів (особливо небезпечний консерватизм адміністрації навчальних закладів, установ професійної освіти та органів управління нею); відсутність необхідних педагогічних кадрів і фінансових коштів для підтримки і стимулювання педагогічних інновацій, особливо для педагогів-експериментаторів; несприятливі соціально-психологічні умови конкретного навчального закладу тощо.

Набуває актуальності подальший розвиток самоврядування взагалі та учнівського самоврядування у системі професійної освіти зокрема. Адже самоврядування – один із головних принципів діяльності учнівської спільноти. Досвід багатьох європейських країн показує, що саме учнівське самоврядування – це не лише самостійне вирішення різних питань, а й самостійне виконання, проведення, планування певних заходів, відповідальність за які несуть самі учні. Безумовно, розвиток учнівського самоврядування цікавий, насамперед, у контексті побудови міжрегіонального та міжнаціонального взаєморозуміння. Той же учнівський парламент на національному рівні не лише вчитиме дітей ухвалювати рішення, а й дасть змогу ближче пізнати однолітків з інших регіонів України та зарубіжжя.

Децентралізація управління як процес переорієнтації в умовах демократизації суспільства повноважень і ресурсів з центрального на регіональний (місцевий) рівень з метою підвищення ефективності і результативності державно-громадського управління є необхідною умовою розвитку та модернізації професійної освіти в умовах динамічних суспільно-економічних змін, що забезпечить задоволення потреб особистості, суспільства і держави в освітніх послугах.

В умовах децентралізації управління надзвичайно важливою буде подальша автономія професійних навчальних закладів, повна передача їм функцій організації, здійснення та надання освітніх послуг. Це передбачатиме їх фінансово-господарську автономність, розширення повноважень керівника, підвищення його персональної відповідальності за результати управлінської роботи та якість підготовки виробничого персоналу.

У нових соціально-економічних умовах головним завданням для удосконалення публічного управління та адміністрування стає розроблення Концепції управління професійною освітою в Україні та науково-практичних рекомендацій щодо створення цілісної національної системи професійної освіти.

³ Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті / О. А. Дубасенюк // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики : зб. наук.-метод. пр. ; за заг. ред. О. А. Дубасенюк. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. — С. 12.

Висновки

Для того, щоб досягти бажаних результатів діяльності, необхідно окреслити та впроваджувати, передусім, політичні заходи, які гарантують успіх. Справді, першочерговим є проведення оцінювання впливу політичних заходів та ухвалення обґрунтованих рішень, розроблення багатовимірного сценарію заходів, що передбачає інтервенції у сфері фінансування, кадрової політики, мережі закладів професійної освіти, законодавства та комунікацій; відбір критеріїв для оцінювання потенційних ризиків та вигадів; аналіз імовірного впливу заходів.

Саме модернізація освіти загалом та зокрема сфери професійної освіти є важливим етапом розвитку й управління закладом професійної освіти, що пов'язується, насамперед, із уведенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладено цілісні моделі навчально-виробничого процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення.

Можна стверджувати, що інновації освітні, управлінські, організаційні, технічні, економічні тощо розглядаються нами як умова підвищення якості й модернізації системи професійної освіти. Водночас особливе значення надається здійсненню саме освітніх інновацій, упровадженню інноваційних організаційно-управлінських, педагогічних і виробничих технологій у навчальне середовище, прагненню розроблення й удосконалення змісту, форм і методів навчання у професійних навчальних закладах різних типів, форм власності та підпорядкування.

Отже, освітня й управлінська інноваційна діяльність має сприяти підвищенню конкурентоспроможності випускників закладів професійної освіти, досягненню більш ефективного розвитку українського суспільства.

Безумовно, інноваційні ідеї повинні бути чіткими, переконливими й адекватними реальним освітнім потребам людини і суспільства, вони повинні бути трансформовані в конкретні цілі, завдання і технології; у навчальному середовищі та безпосередньо у педагогічній діяльності важливими є не тільки результати, а й способи, засоби, методи їх досягнення. При цьому основними принципами діяльності стають: гуманізація, демократизація, індивідуалізація і диференціація.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Незважаючи на інтерес науковців до питання розвитку інноваційного управління професійною освітою, теоретичні та методологічні розроблення в цій сфері необхідно поглибити, враховуючи потребу в структурній, організаційній, змістовій, фінансово-економічній перебудові системи професійної освіти.

Подальшого розроблення потребують такі питання, як: усунення суперечностей між нормативними актами щодо професійної освіти та ухваленим відповідним Законом України «Про професійну освіту»; механізм формування державного замовлення з урахуванням реальних потреб ринку

праці; внесення змін до «Національного класифікатора професій» (класифікатор професій ДК 003:2010) для забезпечення відповідності міжнародній класифікації; оновлення «Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах» з метою забезпечення інтегрування професій та скорочення їх кількості, укрупнення окремих спеціальностей підготовки, спрямованих на забезпечення можливостей навчання суміжних професій; поетапна, поступова оптимізація мережі професійних навчальних закладів, передача їх до комунальної власності з урахуванням науково обґрунтованих критеріїв, особливостей соціально-економічного розвитку регіонів і вимог ринку праці; об'єднання в єдиній системі професійної освіти і навчання різних типів професійних навчальних закладів, що надають освітні послуги, тощо¹¹.

У нових соціально-економічних умовах зростає необхідність об'єктивного та неупередженого аналізу мережі закладів професійної освіти та визначення основних напрямів її оптимізації з урахуванням науково обґрунтованих критеріїв, особливостей соціально-економічного розвитку регіонів і вимог ринку праці, створення нових типів закладів професійної освіти (багаторівневих і одно- та багатопрофільних професійних ліцеїв, багатопрофільних професійних коледжів), інтегрованих освітньо-професійних систем (освітньо-професійних округів, навчально-виробничих і навчально-науково-виробничих комплексів, консорціумів, кластерів тощо)³.

У подальших дослідженнях цієї теми важливим убачається створення таких моделей новаторства освітніх технологій та інновацій щодо розвитку навчального середовища та управління сучасним закладом професійної освіти, які стануть запорукою конкурентоспроможності професійної освіти і будуть найефективнішими в українських умовах.

Список використаних джерел

1. Ангеловски К. Учителя и инновации: книга для учителя / К. Ангеловски ; пер. с македон. — М. : Просвещение, 1991. — 159 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник / І. М. Дичківська. — 2-ге вид., допов. — Київ : Академвидав, 2012. — 352 с.
3. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті / О. А. Дубасенюк // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики : зб. наук.-метод. пр. ; за заг. ред. О. А. Дубасенюк. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. — С. 12–28.
4. Кремень В. Г. Філософсько-освітня діяльність: інноваційні аспекти / В. Г. Кремень // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. пр. ; за ред. В. Кременя та Т. Левовицького. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. — С. 10–26.

¹¹ Супрун В. В. Теоретичні та практичні аспекти регулювання професійної освіти в Україні / В. В. Супрун // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. В. В. Олійник ; редкол. О. Л. Ануфрієва [та ін.] ;— Київ : АТОПОЛ ГРУП. — 2016. — Вип. 2(31). — С. 109. — (Серія «Управління та адміністрування»).

³ Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті / О. А. Дубасенюк // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики : зб. наук.-метод. пр. ; за заг. ред. О. А. Дубасенюк. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. — С. 12–28.

5. Максимчук В. В. Інноваційні підходи до професійного розвитку керівників освітніх закладів / В. В. Максимчук // Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 жовт. 2016 р.) ; за заг. ред. В. В. Олійника. — Київ : ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2016. — С. 408–413.

6. Олійник В. В. Теоретичні та методичні засади розвитку системи підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти на основі дистанційних технологій : навч. посіб. / В. В. Олійник ; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». — Київ, 2010. — 268 с.

7. Підласий А. І. Педагогічні інновації / А. І. Підласий // Рідна школа. — 1998. — № 12. — С. 3.

8. Поляков С. Д. Педагогическая инноватика: от идеи до практики / С. Д. Поляков. — М. : Педагогический поиск, 2007. — 167 с.

9. Проект Закону України «Про професійну освіту», № 3231 від 06.10.2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56697

10. Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення: матеріали парлам. слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 р. // Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. — Київ : Парлам. вид-во, 2016. — 320 с. — (Серія «Парламентські слухання»).

11. Супрун В. В. Теоретичні та практичні аспекти регулювання професійної освіти в Україні / В. В. Супрун // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. В. В. Олійник ; редкол. О. Л. Ануфрієва [та ін.]. — Київ : АТОПОЛ ГРУП. — 2016. — Вип. 2(31). — С. 108–123. — (Серія «Управління та адміністрування»).

12. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика: методология, теория, практика : науч. изд. / А. В. Хуторской. — М. : Изд-во УНЦ ДО, 2005. — 222 с.

13. Pollitt C. Public Management Reform: A Comparative Analysis / C. Pollitt, G. Bouckaert. — Oxford : University Press, 2004. — 240 p.

Viacheslav Maksumchyk

**CURRENT ROLE OF INNOVATIONS IN DEVELOPMENT AND
MANAGEMENT VOCATIONAL EDUCATION**

The article discusses the need for innovation in management and teaching and manufacturing process of vocational education. Particular attention is paid to the current state of innovation and realization of modern teaching and production technologies, innovative approaches to the management and development of vocational education in Ukraine.

The labor market determines the need for qualified specialists with a high level of competence. Accordingly, it is necessary to improve and create new educational content actually define the algorithm innovative style of management.

Moreover, in today's rapidly changing socio-economic environment for professional education will largely depend on the formation and effectiveness of the implementation of management innovation strategies and learning technologies based on new methodological basis of modern didactic principles, psychological and pedagogical theories that develop active approach to learning .

However, traditional methods and management structures used in professional education, lack of adaptability in today's rapidly changing conditions, so that management decisions are not qualified, situational, late, and they can sometimes and contradict each other.

Undoubtedly, innovative ideas should be clear, convincing and adequate real educational needs of man and society, they must be transformed into specific goals, objectives and technologies; in a learning environment and directly in teaching activities are not only the results but also the ways, means and methods to achieve them. However, the basic principles of activity are: humanization, democratization, individualization and differentiation.